

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ВАГОМА КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто основні причини незадовільного фінансово-економічного стану більшості українських підприємств, визначено конкурентні переваги бюджетування та необхідність його впровадження в діяльність українських підприємств для забезпечення зростання ефективності їх діяльності.

Аннотация. Рассмотрены основные причины неудовлетворительного финансового состояния большинства украинских предприятий, определены конкурентные преимущества бюджетирования и необходимости его внедрения в деятельность украинских предприятий для обеспечения роста эффективности их деятельности.

Annotation. The main reasons for the poor financial and economic condition of the majority of Ukrainian enterprises have been discussed, the competitive advantages of budgeting and the need for its implementation in the activities of Ukrainian enterprises for increasing the efficiency of their activities have been defined.

Ключові слова: конкурентні переваги, бюджетування, планування, контроль, облік.

Економічні реалії діяльності вітчизняних підприємств досить жорсткі. Непередбачуване ринкове середовище, посилення конкуренції, глобалізаційні процеси вимагають роботи щодо забезпечення життєдіяльності підприємства. І тому для успішної діяльності суб'єктам господарської діяльності доводиться випереджати своїх конкурентів не лише за рівнем технологій і показниками основної операційної діяльності, але й за якістю систем управління. І саме в даному випадку особливого значення набуває бюджетування. Адже забезпечити керівників підприємств своєчасною та достовірною інформацією можна за рахунок застосування технологій бюджетного управління.

Вагомий внесок у розроблення теоретико-методологічних та практичних засад бюджетування на підприємстві здійснили такі вітчизняні науковці: Барабаш А. О., Давидович І. Є., Джерелейко С. Ю., Квасницька Р. С., Матейко Л. О., Козлова І. М. [1 – 5] та ін.

Дана робота має на меті сформулювати основні конкурентні переваги, що надає бюджетування сучасним українським підприємствам.

Для досягнення означеної мети необхідне вирішення таких завдань: обґрунтування необхідності впровадження бюджетування через визначення недоліків існуючої на більшості підприємств системи планування; виявлення конкурентних переваг, упровадження бюджетування на підприємстві.

Об'єктом дослідження є організація обліку та контролю на підприємстві.

Предмет дослідження – конкурентні переваги бюджетування як невід'ємна складова організації обліку та контролю.

На сьогодні однією з головних проблем в економіці України є незадовільний економічний і фінансовий стан вітчизняних підприємств, що проявляється в неефективному розміщенні фінансових ресурсів, незадовільній платіжній дисципліні, заборгованості перед бюджетом та іншими контрагентами ринку, недостатньому фінансовому забезпеченні подальшого розвитку у зв'язку з несприятливими тенденціями в операційній діяльності, неправильно обраній фінансовій стратегії та тактиці [1]. Така ситуація ґрунтується на тому, що практично повністю вичерпали себе екстенсивні чинники економічного зростання – нарощування економіки за рахунок завантаження вільних виробничих потужностей, використання наслідків глибокої девальвації гривні, а інтенсивні чинники – підвищення ефективності виробництва, за рахунок яких повинна розвиватися економіка, нині використовуються не повною мірою [2].

Також слід зазначити основні недоліки системи фінансового планування, що склалася на більшості "старих" підприємств виробничої сфери в нашій країні: процес планування затягнутий за часом, що робить його непридатним для прийняття оперативних управлінських рішень; на багатьох підприємствах планово-економічні служби підготовлюють величезну кількість документів, при цьому більшість із них не придатні для фінансового аналізу; процес планування за традицією починається з виробництва, а не зі збуту продукції; у процесі планування переважає витратний механізм ціноутворення; за існуючої системи планування неможливо вірогідно проводити "сценарний" аналіз і аналіз фінансової стабільності підприємства щодо мінливих умов діяльності [3].

Для вирішення вказаних проблем необхідні інші підходи до управління підприємствами, зокрема повинен здійснюватися цілеспрямований фінансовий менеджмент як мистецтво управління фінансами підприємств. Як відомо, фінансовий менеджмент становить систему принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємства. Ефективний фінансовий менеджмент дозволяє сформувати потенціал зростання ефективності виробництва, а отже, й потенціал високих темпів приросту виробничої діяльності господарської структури, власного капіталу, конкурентоспроможності та вартості підприємства. І одним з елементів як фінансового менеджменту, так і управлінського обліку є бюджетування [2].

Бюджетування – це особливий інструмент фінансового управління, сутність якого можна уявити як інтегровану систему складання бюджетів, поточного контролю за виконанням прийнятих бюджетів, обліку

відбувається інтеграція планування, обліку, аналізу, управління діяльністю підприємств з метою забезпечення найоптимальніших фінансових результатів, а також контролю за його виробничою та фінансово-господарською діяльністю [4].

Необхідність упровадження системи бюджетування на вітчизняних підприємствах можна обґрунтувати за допомогою таких факторів, як: необхідність для компаній у сучасних умовах знаходити внутрішні резерви зниження витрат; обґрунтування оптимального рівня витрат фінансових коштів; оптимізація податкової політики й інших завдань, пов'язаних з удосконаленням системи управління підприємством [3].

З метою оцінки фактичних результатів як базу краще взяти бюджетні, а не звітні дані минулих періодів. Справа в тому, що найбільш слабка сторона використання звітних даних з метою оцінки виконавців полягає в тому, що у наслідках (результатах) минулого періоду можуть бути приховані недоліки. Крім того, користь від порівнянь із минулими періодами може бути знижена через зміни в технології, персоналі, продукції та загальних економічних умовах [5].

Бюджетування, на відміну від традиційних способів управління, ефективніше впливає на формування фінансових ресурсів, рух коштів і на фінансово-господарські результати внаслідок оперативнішого отримання інформації, яка є значною аналітичною цінністю для прийняття управлінських рішень. Сьогодні бюджет є невід'ємною частиною прогнозування та контролю основних показників діяльності підприємства, це інструмент бізнесу, технологія планування, обліку та контролю коштів і фінансових результатів [4].

Таким чином, можна згрупувати позитивні результати впровадження бюджетування на підприємстві за сферами діяльності підприємства. Для цього слід виокремити такі сфери діяльності підприємства, як: управління, виробництво, фінансова сфера діяльності та планування діяльності.

Управління:

- чіткість та цілеспрямованість діяльності організації;
- підвищення якості та оперативності прийняття управлінських рішень;
- узгодження, координація дій окремих підрозділів (філій, відділень та ін.) і відділів підприємств, а також окремих напрямів діяльності для досягнення поставлених глобальних завдань;
- поліпшення процесів комунікації на підприємстві;
- можливість стимулювання персоналу [4];
- допомога менеджерам нижньої ланки зрозуміти свою роль в організації;
- можливість співробітникам-новачкам зрозуміти "напрямок руху" підприємства, допомагаючи їм таким чином орієнтуватися в новому колективі [6];
- тотальне поширення на всі рівні організаційної структури;
- підвищення відповідальності конкретних виконавців шляхом делегування їм повноважень і обов'язків щодо виконання певних показників бюджету;
- оптимізація документообігу [7].

Планування:

- примусове короткострокове і довгострокове планування ресурсів підприємства, поведінки конкурентів й особливо поточного та проектного ринкового попиту продукції [5];
- аналіз бюджетів, що дозволяє вчасно вносити коригувальні зміни;
- можливість вчитися на досвіді складання бюджетів минулих періодів;
- інструмент порівняння досягнутих і бажаних результатів [6].

Виробництво:

- оптимізація витрат і впровадження оперативного контролю за постійними та змінними витратами;
- ритмічність та безперервність виробничо-господарських процесів [4];
- раціональніший розподіл і використання ресурсів;
- можливість удосконалити процес розподілу ресурсів;
- посилення контролю за виробничими показниками, доходами та видатками як підприємства в цілому, так і окремих структурних підрозділів [7].

Фінансова сфера діяльності:

- покращення фінансових результатів на основі управління прибутком і витратами;
- поліпшення платоспроможності підприємства на основі ефективного управління грошовими потоками [4];
- забезпечення прозорості і передбачуваності потоку коштів, посилення контролю керівництва за рухом коштів;
- збільшення ефективності та одночасно зниження ризику використання вільних коштів;
- оптимізація фінансових потоків при заздалегідь визначених критичних періодах у діяльності компанії та необхідності зовнішнього фінансування [7].

Таким чином, бюджетування сьогодні є найважливішою конкурентною перевагою українських підприємств, його роль у діяльності вітчизняних підприємств полягає у визначенні того, як, де і коли потрібно використовувати ресурси, щоб забезпечити зростання ефективності діяльності підприємства. Упровадження бюджетування є першочерговим для наших підприємств, оскільки ефективність їх діяльності знаходиться на дуже низькому рівні.

Досліджене питання є актуальним та потребує подальших досліджень з метою створення передумов для формування ефективної конкурентної стратегії підприємства.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Квасницька Р. С. Особливості бюджетування діяльності підприємств в Україні / Р. С. Квасницька, Л. О. Матейко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org>. 2. Барабаш А. О. Переваги та недоліки бюджетування суб'єктів господарювання в Україні / А. О. Барабаш, Р. С. Квасницька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.zinet.info>. 3. Джерелейко С. Ю. Бюджетування в системі фінансового управління підприємством / С. Ю. Джерелейко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://confnarv.at.ua>. 4. Козлова І. М. Бюджетування як елемент управління та планування на підприємстві / І. М. Козлова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org>. 5. Давидович І. С. Контролінг / І. С. Давидович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws>. 6. Переваги й недоліки бюджетування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ebooktime.net>. 7. Міньковська М. В. Аспекти бюджетування: переваги та недоліки, успіхи та помилки / М. В. Міньковська, Ю. О. Виноградова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.